

TAJA ČEPIČ ▫ *Gradski muzej Ljubljana, Ljubljana, Slovenija*

Naslov 32. broja časopisa *Informatica Museologica* zanimljiv je i istodobno intrigantan, pa sam na prijedlog da prenesem svoja vlastita iskustva na području muzejskoga rada bez razmišljanja potvrdila svoje sudjelovanje.

Unatoč tome što moj rad nije stručne prirode, smatram da je korisno, uz osobni pogled na muzejsku djelatnost i promjene u slovenskim muzejima s gledišta feminizacije, dati i širi okvir, prije svega zbog čestih rasprava koje se dotiču opće feminizacije nekih zanimanja u Sloveniji, te razlika u vrednovanju tih zanimanja koje iz toga proizlaze. Kako tema nadmašuje opseg ovog priloga, kao uvod samo površna slika položaja žena u Sloveniji, u svjetlu statističkih podataka Ureda za žensku politiku Vlade Republike Slovenije. Prema popisima stanovništva iz 1961., 1971., 1981. i 1991. godine vidljiv je porast broja žena u zapošljavanju. Dok je 1961. godine u Sloveniji bilo 48,3% aktivnoga stanovništva, a među njima 37,9% posto žena, 1971. godine broj je tek nebitno porastao, u 1981. i 1991. godini među aktivnim je stanovništvom Slovenije više od 44% žena. Visok je i postotak ženske populacije koja se školuje. Podaci iz školske godine 1997./98. pokazuju da je među srednjoškolskom populacijom više od polovica djevojaka koje se najmasovnije odlučuju za školovanje u studijskim programima pedagoškoga smjera (97,5%), sociološkim smjerovima (87,7%), zdravstvu (78,3%), ekonomiji (69%) i kulturi (67,9%).

I u broju diplomanata na slovenskim fakultetima udio žena je iznatpolovičan (1997. čak 61,5%), udio žena koje su postigle magistarsko ili specijalističko zvanje iznosio je 1999. godine 48,4%, a udio doktorica znanosti te je godine bio 39, 6%.

Navedeni podaci prilično jasno pokazuju vrste zanimanja koja se zadnjih godina u velikoj mjeri feminiziraju (pedagoška zanimanja: 1999. godine od cjelokupnog zaposlenog pedagoškog osoblja 67,8% bilo je žena, zatim zdravstvo, kultura, sudstvo itd.).

Na osnovi statističkih podataka koji utvrđuju prosječne mjesečne bruto plaće za zaposlene osobe, s obzirom na naobrazbu iskristalizirala se i predodžba o nižim plaćama žena u svim kategorijama obrazovanosti, od doktorata znanosti do nekvalificiranih radnica.

Ne raspolažemo podacima za slovenske muzeje koji bi mogli potvrditi ili zanijekati opću statističku sliku u Sloveniji, ali na temelju osobnog iskustva u poznavanju odnosa mogu tvrditi da se i muzejska zanimanja u Sloveniji zadnjih godina u priličnoj mjeri feminiziraju u profilu muzejskoga kustosa i razvijanju pedagoških službi, kao i u ostalim muzejskim profilima. Ujedno nam se pokazuje goruće pitanje priličnog zaostajanja u vrednovanju muzejskih zanimanja, čak i u usporedbi sa školstvom, javnom upravom, zdravstvom i ostalim usporedivim zanimanjima. Zadnji podaci iz svibnja 2001., izneseni prilikom pregovora sindikata i Vlade RS, pokazuju da je zaostatak u plaćama 7,5 posto.

U kolikoj mjeri neravnomjerna zastupljenost spolova utječe na razvoj struke teško je govoriti napamet, kao što nedvojbeno nije samo zasluga feminizacije zanimanja to što govorimo o procvatu muzejske djelatnosti devedesetih u Sloveniji. Istina je da mi je prilikom razmišljanja kako oblikovati ovaj prilog i upustiti se u prilično opasne vode ocjene bez konkretnih podataka koji bi je potvrdivali, sinula i misao da su uspješni skupovi Slovenskog muzejskog društva, koje pripremamo od 1991. godine, samo jednom gostovali u muzeju gdje je direktor bio muškarac, a čak četiri puta u muzejima s uspješnim direktoricama.

Više od utjecaja feminizacije muzeja čini mi se potrebnim izložiti činjenicu koju sam već spomenula, naime aktivnost generacije koja se osamdesetih zaposlila u muzejima i započela s udruživanjem u Slovensko muzejsko društvo, Zajednicu muzeja i ICOM - Slovenski odbor s akcijama koje su imale odjeka, što je počelo utvrđivati znanje o muzejima kao aktivnim suoblikovateljima različitih identiteta. "Muzej nije prašnjav", slogan što ga je početkom devedesetih lansirala Zajednica muzeja, postao je konstanta u akcijama koje smo izveli narednih godina: muzejski sajmovi, predstavljanje slovenskih muzeja na SIME, Muzeoforumi, skupovi muzealaca, oblikovanje i aktivan rad različitih sekcija, organiziranje međunarodnih konferencija, izdavanje Vodiča po slovenskim muzejima itd. - obilježile su devedesete u slovenskim muzejima. Širenje aktivnosti slovenskih muzeja zadnjih godina zahtijevalo je i nova znanja i drukčiji pristup radu. Izrazito individualan rad polako se zamjenjivao timskim i interdisciplinarnim, a pojmovi

projektno upravljanje, financijsko upravljanje, odnosi s javnošću, marketing, upravljanje ljudskim izvorima, sve su se više počeli koristiti i u muzejima. Projektni rad koji nas tjera na grupni rad, poštivanje rokova, zainteresiranost za posao, veća odgovornost, a istodobno i toleranciju, ono je što često potiče dileme o tome kako sastaviti timove. "Muški" ili "ženski" princip vođenja - ako pojednostavljeno pod "muškim" principom mislimo na autoritativniji pristup, dok bi za "ženski" princip vrijedila upotreba dogovora i konsenzusa - česta je tema razgovora. Moje je osobno iskustvo, naravno, upotreba "ženskog" principa, dakle dogovaranja i konsenzusa, iako to ne znači da ga ne prakticiraju i muškarci, odnosno obratno, ne vrijedi da je to karakterističan pristup svih žena. Prelazak iz kustoskih voda u upravljačku funkciju direktora (u Sloveniji se promijenjena funkcija vođenja muzeja izražava i u promjeni imena: vrijedilo je dugo godina da su muzeje vodili ravnatelji, a devedesete su i službeno ravnateljice zamijenile direktorima) za mene je značio mogućnost ostvarenja dugogodišnje vizije razvoja muzeja. Ujedno je donio i spoznaju da direktorska funkcija znači podređivanje mnogih drugih interesa, nedvojbeno i odmak od osnovne struke. Donosi i mogućnost dobivanja novih znanja i prakse i potpunu svijest o odgovornosti prema odlukama koje bitno utječu na sve segmente života, pa i privatnoga.

Kada sam se zaposlila u Gradskom muzeju Ljubljane, 1979. godine, kao kustosica-povjesničarka, u muzeju je bilo zaposleno manje od dvadeset ljudi, polovica je bila muškaraca i polovica žena. Muzej je imao dva odjela; prvi kulturno-povijesni koji se brinuo o temeljnim muzejskim zbirkama (likovna, zbirka namještaja, zbirka meta, fotografska zbirka itd.), a propulzivan je bio odjel za arheologiju koji je dobio izuzetno opsežnu građu, prije svega prilikom velikih građevinskih radova u Ljubljani šezdesetih i sedamdesetih godina.

Treći odjel, koji je nastao koncem sedamdesetih godina i imao osnovnu zadaću skupljati građu koja bi dokumentirala radnički i revolucionarni pokret u Ljubljani, ubrzo je prerastao u odjel za suvremenu povijest.

Muzej se intenzivnije, kako sadržajno tako i kadrovski, počeo razvijati u drugoj polovici osamdesetih godina, s novim vodstvom. Karakteristično je da je muzej evidentirao probleme i počeo razvijati strategiju razvoja i tome podredio i kadrovsku politiku. U tom razdoblju muzej je izuzetno kadrovski ojačao (danas 29 stalno zaposlenih, od čega 18 žena i 11 muškaraca), oblikovao nove profile muzejskih zanimanja i proširio svoju djelatnost prije svega u smjeru prezentacije muzejske građe i popularizacije muzejske djelatnosti. Kao što to vrijedi za Gradski muzej Ljubljane, vrijedi i za većinu slovenskih regionalnih i gradskih muzeja, kao i za državne muzeje.

U Gradskom muzeju Ljubljane u zadnje četiri godine zasnovali smo strategiju koja bitno nadilazi dosadašnje poglede na rad u muzeju. Revizijom muzejskih predmeta

i unosom u kompjutorsku bazu podataka (organizacija jedinstvene muzejske dokumentacijske službe) napravili smo dobru podlogu za daljnji rad na stalnom postavu i oblikovanje nove politike skupljanja. Revizija građe omogućila nam je pripremu i ostvarenje projekata zaštite i čuvanja muzealija (uređenje postojećih depoa, otvaranje novoga konzervatorskog središta Ščit u listopadu 2000., gdje je u tijeku obrada građe po takozvanoj tekućoj traci, interdisciplinarno sa sudjelovanjem kustosa, konzervatora i dokumentarista, s naglaskom na preventivnoj konzervaciji). Još 1993. godine počeli smo obnovu matične kuće, Turjaške palače. Obnovu, koja je zastala 1997. godine, nastavili smo prošle godine i možemo predvidjeti kako će biti završena koncem 2003. godine. Turjašku palaču u cjelini (osim dvije etaže u potkrovlju) namijenili smo javnim programima i stalnom postavu povijesti Ljubljane, uz to što ćemo u podrumu i na dvorištu smisaono uplesti u priču pronađenu arhitektonsku ostavštinu (rimski cesta koja je bila u upotrebi od 1. do 15. stoljeća, popločano dvorište iz 16. stoljeća, ostaci palače iz 15. stoljeća, peč iz razdoblja rimske Emone itd.). Za vrijeme obnove naglašeno radimo na pedagoškim programima (13 različitih pedagoških programa) i našim zbirkama izvan matične zgrade (izložba Naseljavanje Ljubljanske kotline - urbani razvoj Ljubljane, dva arheološka parka in situ, Cankareva spomen-soba na Rožniku, Duhanski muzej, muzejska zbirka Gradskog muzeja Ljubljane i ljubljanske Tvornice duhana). Strategija da nas posjetitelji ne zaborave za vrijeme obnove muzeju vratila se s kamatama (2000. godine posjetilo nas je 61.502 posjetitelja odnosno 19 posto više nego 1999.).

Muzej pokušava što više biti povezan sa svojom okolinom, što se iskazuje i u suradnji s gradskim gospodarstvom i javnim zavodima na području kulture (u svibnju 2001. smo zahvaljujući donatorstvu ljubljanske Tvornice duhana, Gradske općine Ljubljana i Festivala Ljubljana otvorili Virtualni muzej - Šetnja kroz vrijeme ljubljanskim trgovima na ljubljanskom gradu), različitim izložbenim i priredbenim djelatnostima koje također evalviramo i određujemo interes korisnika koje želimo privući. Smjelo i u velikim potezima zamišljena strategija razvoja Gradskog muzeja Ljubljane treba prije svega sposobne i ambiciozne zaposlenike, bez obzira na spol. Možda si utvaram, no neka mi bude dopušteno, da sam svoje profesionalne planove do sada mogla ostvariti prije svega zato jer su bili dobro pripremljeni, odnosno jer su bili predstavljeni na način koji je pomogao u odlučivanjima ostalih da ih je vrijedno prihvatiti.

Sa slovenskog jezika prevela Jagna Pogačnik.

**WOMEN AND MUSEUMS
(THE MUSEUM AND I)**

Along with a personal view of the work of museums and changes in Slovenian museums from the standpoint of feminisation, the authoress considered it necessary to provide a broader framework, primarily because of frequent discussions that concern the general feminisation of certain professions in Slovenia. According to the censuses from 1961, 1971, 1981 and 1991, there is an evident increase in the level of women in the working population. Although she did not have data for Slovenian museums that would confirm or deny the general statistical situation in Slovenia, the authoress states her view on the basis of personal experience that museum professions in Slovenia have in recent years have become dominated by women, particularly with respect to museum curators, the development of education services as well as in other museum profiles.

More significant than the influence of feminisation of museums is the fact that the generation that was employed during the eighties began to join the Slovenian Museum Society, the Museum Association and ICOM's Slovenian Committee, and began to undertake activities that received a certain amount of attention. Individual work was gradually replaced by teamwork and interdisciplinary work, and museums began to use terms like project management, financial management, public relations, marketing and human resources management. Work on projects made them turn to teamwork, to honouring schedules, to taking a greater interest in their work, greater responsibility, and also greater tolerance, and this in turn created dilemmas in the way teams would be brought together. For her the move from the position of a curator to the managing role of directress meant the possibility of realising her long-term vision of the development of the museum. A bold and broad strategy of the development of the Ljubljana City Museum required, first of all, capable and ambitious employees, regardless of their gender.

The authoress believes that she has been able to achieve her professional plans up to now primarily because they were well prepared, namely well presented in a way that helped others in the decision-making process to adopt them.